Rocznik Filozoficzny Ignatianum
The Ignatianum Philosophical Yearbook
Vol. 30, No. 4 (2024) s. 229–240
PL ISSN 2300–1402
DOI: 10.35765/rfi.2025.3101.14
BLASKI I CIENIE ŚRODOWISK KOŚCIELNYCH

Dariusz Karczewski

ORCID: 0000-0002-2701-7887
Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy

Z krótkich dziejów klasztoru franciszkanów obserwantów w Głubczycach

From the Short History of the Observant Franciscan Monastery in Glubczyce

Artykuł ten poświęcam pamięci dra Romana Stelmacha (1950–2022), niezrównanego znawcy śląskich archiwaliów

Abstrakt

W średniowieczu Głubczyce były jedną z kilku dzielnic książąt z opawskich, wywodzących się z bocznej linii Przemyślidów. Ostatnim z tej dynastii, który panował w Głubczycach, był książę Jan Pobożny (zm. ok. 1485). W 1448 r., wkrótce po objęciu władzy, ufundował i uposażył on w swojej stolicy klasztor franciszkanów obserwantów. Kościół franciszkański stał się też jego nekropolią. Głubczyce były jednym z najwcześniejszych domów obserwanckich na Śląsku. Pierwszy konwent składał się z zakonników przybyłych ze zniszczonego najazdem husyckim Koźla. Klasztor przetrwał tylko do 1543 r., kiedy to luterański właściciel Głubczyc – margrabia Jerzy Hohenzollern-Ansbach – nakazał wygnać zakonników z miasta. Integralną częścią artykułu jest edycja oryginalnego dokumentu fundacyjnego klasztoru franciszkanów obserwantów w Głubczycach, którego treść znana była w historiografii tylko z nowożytnych streszczeń.

Słowa klucze: franciszkanie obserwanci, Śląsk, Głubczyce, klasztory, fundacja

Abstract

In the Middle Ages Glubczyce was one of several districts of the Opava princes, descended from a lateral line of the Přemyslids. The last of this dynasty to reign in Glubczyce was Prince John the Pious (d. ca. 1485). In 1448, shortly after taking power, he founded and endowed a monastery of Observant Franciscans in his capital. The Franciscan church also became his necropolis. Glubczyce was one of the earliest Observant houses in Silesia. The first convent consisted of monks who came from Koźle, destroyed by the Hussite invasion. The monastery survived only until 1543, when the Lutheran owner of Glubczyce, Margrave George Hohenzollern-Ansbach, ordered the monks to be expelled from the town. An integral part of the article is an edition of the original foundation document of the Franciscan Observant monastery in Glubczyce, the content of which was known in historiography only from modern summaries.

Keywords: Observant Franciscans, Silesia, Glubczyce, monasteries, foundation

W średniowieczu Głubczyce stanowiły integralną część Moraw i biskupstwa ołomunieckiego, a od 1318 r. przynależały do rządzonego przez boczną linię Przemyślidów księstwa opawskiego[1]. W XV stuleciu na jego obszarze (w Głubczycach, Opawie i Raciborzu) ufundowane zostały trzy domy franciszkanów obserwantów, w Polsce zwanych bernardynami. W historiografii Głubczyce zasłynęły przede wszystkim dzięki zainteresowaniu regionalną odmianą prawa magdeburskiego. Lokacja miejska Głubczyc nastąpiła przed 1253 r.[2], choć najwcześniejsze potwierdzenie praw miejskich pochodzi z roku 1275 od króla Przemysła Otokara II[3]. Zainteresowanie tą odmianą prawa miejskiego niepomiernie wzrosło po 2002 r., wraz z przejęciem z rąk prywatnych i upublicznieniem spisanej w 1421 r. księgi praw pt. *Codex iuris Lubschicensis*[4]. Lokacja na prawie

1 Marek Starý, „Ducatus, nebo Terra? (Na okraj 700. výročí vzniku Opavského vévodství)", *Právněhistorické studie* 49/1 (2019): 26–28.

2 *Codex diplomaticus et epistolaris Regni Bohemiae*, t. 4, cz.1, ed. Jindřich Šebánek, Sáša Dušková (Praha: Academia scientiarum Bohemoslovenica, 1962), nr 467.

3 *Ibidem*, t. 5, cz. 2, ed. Jindřich Šebánek, Sáša Dušková (Praha: Academia scientiarum Bohemoslovenica, 1981), nr 790; Theodor Goerlitz, „Das Leobschützer Recht", *Der Oberschlesier* 19/7 (1937): 380–389; Katarzyna Maler, „Zarys dziejów Głubczyc do roku 1742", *Studia Śląskie* 61(2002): 127–128.

4 Tekst tego wyjątkowego zabytku średniowiecznego prawa miejskiego opublikowano drukiem: *Das „Leobschiltzer Rechtsbuch"*, bearbeitet und eingeleitet von Gunhild Roth, hrsg. von Winfried Irgang (Marburg: Verlag Herder-Institut, 2006). Zob. też *O Księdze praw miejskich Głubczyc. Studien zum Leobschützer Stadtrechtsbuch*, wyd. Agata Janiszewska (Wrocław: Towarzystwo Przyjaciół Ossolienum, 2006); Andrzej Szymański,

niemieckim była kluczowym momentem w historii Głubczyc. Dzięki niej miasto zyskało na znaczeniu jako ośrodek handlowy i administracyjny, oddziałując pod względem prawnym na sąsiednie ośrodki miejskie północnych Moraw[5].

Jednym z wyznaczników znaczenia średniowiecznego miasta były funkcjonujące w jego granicach instytucje kościelne. Najważniejszy w Głubczycach był niewątpliwie kościół farny pw. NMP; prawo patronatu nad nim zostało przekazane w 1279 r. w zarząd komendy joannitów w Grobnikach przez królową Kunegundę[6]. Od 1352 r. duchowy krajobraz miasta wzbogacił się o klasztor beginek, będący pobożnym dziełem zamożnego rycerza Heinka z Głubczyc (warianty imienia: Hynek, Henryk), bliskiego współpracownika księcia Mikołaja II Przemyślidy[7]. Kolejną fundacją zakonną w Głubczycach był klasztor franciszkanów obserwantów. Niniejszy epizod jest znany w historiografii dotyczącej tego zakonu lub miasta, nie wychodzi jednak poza krótkie skomentowanie tego faktu[8]. Fundatorem klasztoru był książę opawsko-głubczycki

---

„Księga praw miejskich Głubczyc (Codex Iuris Lubschicensis)", *Opolskie Studia Administracyjno-Prawne* 16/4 (2018): 51–62.

5 Martin Wihoda, „Hlubčice, přemyslovský klič k branám piastovského Slezska?", *Královská a poddanská města od své geneze k protoindustrializaci a industrializaci: sborník příspěvků z mezinárodního odborného sympozia uspořádaného ve dnech 5.-6. října 2001 v Příboře*, red. Jiří Jurok (Ostrava: Filozofická fakulta OU; Nový Jičín: Okresní vlastiědné muzeum Nový Jičín; Příbor: Město Příbor, 2002), 51–69; Dalibor Prix, Martin Wihoda, „…allir unser getrawen Burger… Hlubčice jako mocenský nástroj přemyslovské dynastie", *Časopis Slezského zemského muzea. Serie B*, 5 (2001): 193–204.

6 *Codex diplomaticus et epistolaris Moraviae*, t. 4, ed. Antoni Boczek (Olomucii: ex Typographia Aloysii Skarnitzl,1845), nr 168, 169.

7 Marek L. Wójcik, „Beginki głubczyckie", *Klasztor w mieście średniowiecznym i nowożytnym*, red. Marek Derwich, Anna PobógLenartowicz (Wrocław: Pracownia Badań nad Dziejami Zakonów i Kongregacji Kościelnych Larhcor; Opole: Silesia 2000), 583–590; *idem*, „Mieszczanin czy rycerz? Przyczynek do biografii Heinka z Głubczyc", *Średniowiecze Polskie i Powszechne* 5 (2013): 187–200. Por. Damian Halmer, „Kariera Henryka (Heinka) z Głubczyc Przyczynek do badań nad otoczeniem księcia opawsko-raciborskiego Mikołaja II Przemyślidy", *Średniowiecze Polskie i Powszechne* 4 (2012): 113–127.

8 Katarzyna Maler, „Zarys dziejów Kościoła katolickiego na ziemi głubczyckiej od średniowiecza do 1945 roku", *Wrocławski Przegląd Teologiczny* 23/1 (2015): 188; *eadem*, „Zarys dziejów Głubczyc do roku 1742", *Studia Śląskie* 61 (2002): 130; Georg Josef Reimann, *Die Franziskanerkirche zu Leobschütz. Geschichte und Führung* (Breslau: Franke, 1939), 7–9; Lucius Teichmann, *Die Franziskaner-Observanten in Schlesien vor der Reformation* (Breslau: Antonius-Verlag u. Druckerei, 1934), 15; *idem*, „Schlesiens Observantenklöster vor der Reformation", *Archiv für schlesische Kirchengeschichte* 3 (1938): 89; *idem*, „Leobschütz, Franziskanerkloster", *Jahrbuch der Schlesischen Friedrich-Wilhelms-Universität zu Breslau* 26 (1985): 22; Ferdinand Troska, *Geschichte der Stadt Leobschütz* (Leobschütz: Wangenfield, 1892) 38–39; Gabriela Wąs, *Klasztory franciszkańskie w miastach śląskich i górnołużyckich* (Wrocław: Wydawnictwo

Jan Pobożny, który niewiele wcześniej objął władzę nad głubczycką częścią księstwa opawskiego (najpóźniej w 1447 r.). W dniu 26 września 1448 r. wystawił on dokument erekcyjny, zezwalający na budowę kościoła pw. św. Idziego oraz urządzenie cmentarza *et aliarum officinarum*[9]. Tylko F. Minsberg datował tę fundację na rok 1453, łącząc ją z wizytą Jana Kapistrana w Głubczycach, a jednocześnie nie znając książęcego dokumentu fundacyjnego[10]. Bytność Kapistrana w tym mieście była możliwa w czasie jego podróży z Wrocławia do Ołomuńca w lipcu 1454 r.[11] *Nota bene* według nowożytnej tradycji w głubczyckim klasztorze franciszkanów przechowywano habit należący rzekomo do św. Jana Kapistrana[12].

Wspomniany akt założycielski klasztoru skierowany był do Piotra, lektora i wikariusza klasztoru franciszkanów obserwantów w Koźlu i jego współbraci. Wskazanie *expressis verbis* reguły zakonnej kozielskiego konwentu[13] rozwiewa jednocześnie pojawiające się w literaturze wątpliwości dotyczące pierwotnych norm św. Franciszka z Asyżu, których przestrzegali głubczyccy zakonnicy. Również analiza treści dokumentu

Uniwersytetu Wrocławskiego, 2000), 102; *eadem*, „Śląskie klasztory franciszkanów obserwantów w XV wieku", *Studia z dziejów Europy Zachodniej i Śląska*, red. Rościsław Żerelik (Wrocław: Instytut Historyczny Uniwersytetu Wrocławskiego, 1995), 79; *eadem*, „Franciszkanie-obserwanci na Śląsku w średniowieczu. Zarys historii", w *Bernardyni na Śląsku w późnym średniowieczu*, red. Jakub Kostowski (Wrocław: Oficyna Wydawnicza Atut, 2005), 31.

9 Národní archiv Praha, Františkáni Praha (1283–1524), sygn. 19. Regest tego dokumentu opublikował Franz Kopetzky, „Regesten zur Geschichte des Herzogtums Troppau 1061-1464", *Archiv für österreichische Geschichte* 45 (1871): 256, nr 555 na podstawie streszczenia zamieszczonego w dziele: Severin Vrbczansky, *Nucleus Minoriticus seu vera et sincera relatio originis et progressus Provinciae Bohemiae*… (Vetero Pragae: typis Joannis Caroli Hraba, 1746), 297.

10 Ferdinand Minsberg, *Geschichte der Stadt Leobschütz. Beitrag zur Kunde oberschlesischer Städte* (Neisse: Wangenfield'sche Buchdruckerei, 1828), 32. Wnioskował tak na podstawie dzieła: Franciscus Gonzaga, *De Origine seraphicae religionis franciscanae ejusque progressibus, de regularis observanciae institutione, forma administrationis et legibus…* (Romae: Basa, Dominicus, 1578), 45.

11 Zdeněk Nejedlý, „Česká misie Jana Kapistrána", *Časopis českého muzea* 54 (1900): 342–343.

12 Vrbczansky, *Nucleus minoriticus*, 302. Być może była to reminiscencja ogłoszonej 4 czerwca 1724 r. kanonizacji Jana Kapistrana? Nie byłby to jedyny przypadek szczególnej czci dla tuniki tego noszonej przez świętego, gdyż również klasztor Obserwantów w Brnie szczycił się takim odzieniem. Patrz: Martin Elbel, „Kult sv. Jana Kapistrána v českých zemích", *Acta Universitatis Palackianae Olomucensis, Facultas Philosophica, Philosophica-Aesthetica* 16 (1998): 85.

13 Národní archiv Praha, „Františkáni Praha (1283–1524)", sygn. 19: *monasterium fratrum sacri Ordinis Minorum de Observantia…*

dla głubczyckich bernardynów jednoznacznie wskazuje na posiłkowanie się aktem fundacyjnym klasztoru franciszkanów w Koźlu z 1431 r.[14]

Przedmiotem nadania był położony wewnątrz murów miejskich, w pobliżu Bramy Grobnickiej[15], dom wraz z ogrodem i źródłem, przy którym stały dwa domki. Jednocześnie książę uczynił miejskich rajców opiekunami nowego domu zakonnego, co w niemal stulecie później miało znacząco zaważyć na losach klasztoru. Pierwsze zabudowania, prawdopodobnie drewniane, spłonęły jednak już podczas wielkiego pożaru miasta 10 sierpnia 1476 r.[16] Odbudowany z kamienia kościół został konsekrowany pw. św. św. Idziego i Bernardyna 16 września 1480 r. przez Wilhelma, ołomunieckiego biskupa pomocniczego i tytularnego biskupa Nicopolis[17]. W jego murach swój wieczny spoczynek znalazł zmarły około 1485 r. książę-fundator.

Interesujące są meandry zakonnej przynależności prowincjalnej klasztoru głubczyckiego, gdyż oficjalnie miał zostać przyjęty w obręb rodziny reformackiej przez Jana Kapistrana dopiero w 1451 r.[18] Niedatowana informacja kronikarska Jana z Komorowa mówi, że „reformowane" klasztory śląskich franciszkanów w Bytomiu, Koźlu, Głubczycach i Opawie zwróciły się za czasów kustosza opolskiego Piotra de Balneis do Jana Kapistrana o przyjęcie do obserwantów[19]. Nastąpić to mogło najwcześniej w 1451 r., co determinuje fundacja klasztoru pw. św. Barbary,

14 Dokument ten opublikował Roman Stelmach, „Źródła archiwalne do historii franciszkanów-obserwantów na Śląsku w Archiwum Państwowym we Wrocławiu", w *Bernardyni na Śląsku w późnym średniowieczu*, red. Jakub Kostowski (Wrocław: Oficyna Wydawnicza Atut, 2005), 70–71.

15 Na temat położenia i architektury umocnień Bramy Grobnickiej patrz: Andrzej Legendziewicz, „Brama Grobnicka (zwana Klasztorną) w Głubczycach w świetle badań architektonicznych i ikonograficznych", *Opolski Informator Konserwatorski* 12 (2015): 103–112.

16 Troska, *Geschichte der Stadt Leobschütz*, 45.

17 Reimann, *Die Franziskanerkirche zu Leobschütz*, 12–13; Vrbczansky, *Nucleus Minoriticus*, 297; Vigilius Greiderer, *Germania Franciscana, seu chronicon geographo-historicum ordinis S. P. Francisci in Germania*, t. 1: *Germania Franciscana orientali-australis* (Oeniponte: Typis Joannis Thomae Nobilis de Trattnern C.R. Aulae Typographi et Bibliopolae, 1777), 830. O tej postaci patrz: Jaroslav Dřímal, „Biskup Vilém z Kolína", *Časopis Matice Moravské* 55 (1931): 1–42; Krzysztof Rafał Prokop, *Biskupi pomocniczy w diecezjach polskich w dobie przedtrydenckiej (2. poł. XIII-1. poł. XVI w.)* (Kraków: nakład własny, 2002), 343–344.

18 Gabriela Wąs, *Klasztory franciszkańskie w miastach śląskich i górnołużyckich*, 102.

19 *Memoriale Ordinis Fratrum Minorum a fr. Ioanne de Komorowo compilatum*, wyd. Ksawery Liske, Antoni Lorkiewicz, w *Monumenta Poloniae Historica*, t. 5 (Lwów: Typis Instituti Nationalis Ossolinsciani, 1888), 166.

św. Franciszka i św. Bernardyna w Opawie[20]. W 1452 r. w obrębie Kongregacji Cismontańskiej powstała wikaria austriacko-czeska, zatwierdzona przez Mikołaja V na prośbę Jana Kapistrana[21], jednak już rok później klasztory w Koźlu, Bytomiu, Głubczycach i Głogówku tworzyły osobny wikariat, którego pierwszym wikariuszem był Mikołaj z Kłodzka[22]. W 1454 r. dotychczasową wikarię austriacko-czeską poszerzono o Królestwo Polskie, na którego terenie utworzono osobny komisariat. W 1464 r. papież Pius II potwierdził utworzenie austriacko-czeskiej wikarii obserwantów i podporządkowanie ich wspólnemu wikariuszowi generalnemu. Jednakże już w 1467 r. papież Paweł II na wniosek kapituły generalnej Kongregacji Cismontańskiej zatwierdził podział dotychczasowej wikarii austriacko-czeskiej, motywując to trudnymi warunkami zarządzania tak rozległym obszarem oraz odmiennymi językami i obyczajami[23]. Tenże sam papież w 1468 r. zarządził, aby dotychczasowa prowincja austriacko-czesko-polska została podzielona na trzy części. Spośród tych trzech prowincji austriacka i polska miały wybierać swego wikariusza podległego cismontańskiemu wikariuszowi generalnemu, natomiast domy ze Śląska, Czech i Moraw tworzyły osobny komisariat o ograniczonej

20 Národní archiv Praha, „Františkáni Praha (1283–1524)", sygn. 22; Martin Čapský, „Příchod františkánů-observantů do Opavy a jeho odraz v městském prostředí", w *Wkład Kościołów i zakonu franciszkanów w kulturę Katowic*, red. Antoni Barciak (Katowice: Societas Scientiis Favendis Silesiae Superioris – Instytut Górnośląski, 2003), 274–275, 278; Dušan Foltýn et al., *Encyklopedie moravských a slezských klášterů* (Praha: Libri, 2005), 562. Inaczej Petr Hlaváček, *Češti františkáni na přelomu středověku a novověku* (Praha: Academia, 2005), 24–25, który datuje ten fakt na lata trzydzieste XV w. Por. polemikę: Dariusz Karczewski, *Franciszkanie w monarchii Piastów i Jagiellonów w średniowieczu. Powstanie – rozwój – organizacja wewnętrzna* (Kraków: Avalon, 2012), 218–219.

21 *Bullarium Franciscanum. Nova series*, t. 1, ed. Ulrich Hüntemann (Quaracchi: Frati Editori di Quaracchi, 1929), nr 1554; Petr Hlaváček, „Errores quorumdam Bernhardinorum: Franciscans and the Bohemian Reformation", *The Bohemian reformation and religious practice*, vol. 3: *Papers from the XIXth World Congress of the Czechoslovak Society of Arts and Sciences, Bratislava 1998*, ed. Zdeněk V. David, David R. Holeton (Prague: Academy of Sciences of the Czech Republic, Main Library, 2000), 120.

22 Wąs, *Klasztory franciszkańskie w miastach śląskich i górnołużyckich*, 102; *eadem*, *Śląskie klasztory franciszkanów obserwantów w XV wieku*, 77; Lucius Teichmann, „Schlesiens Observantenklöster vor der Reformation, *Archiv für schlesische Kirchengeschichte* 3 (1938): 90.

23 *Bullarium Franciscanum. Nova series*, t. 2, ed. José M. Pou y Martí (Quaracchi: Frati Editori di Quaracchi, 1939), nr 1428; Národní archiv Praha, „Františkáni Praha (1283–1524)", sygn. 38. *Memoriale Ordinis Fratrum Minorum*, 195–196. Zob. Jerzy Kłoczowski, Bracia Mniejsi w Polsce średniowiecznej, w *Zakony franciszkańskie w Polsce*, red. Jerzy Kłoczowski, t. 1, cz. 1 (Kraków: Prowincjałat oo. Franciszkanów Konwentualnych Prowincji św. Antoniego i bł. Jakuba Strepy 1983), 63, przyp. 103.

samodzielności[24]. W roku następnym (1469), za zgodą obserwanckiej kapituły generalnej, komisariat czeski, obejmujący również Głubczyce, przekształcono w całkowicie samodzielną wikarię czeską z Piotrem z Galgóc na czele[25].

Ostatni raz źródłowo klasztor głubczyckich bernardynów i ich gwardian Dominik de Salice pojawiają się w 1516 r.[26] Niewiele później, w momencie zakupienia miasta wraz całym księstwem karniowskim przez margrabiego Ansbacha Jerzego Hohenzollerna (1523), jego mieszkańcy, w ślad za swym nowym panem, bardzo szybko przeszli na luteranizm[27]. Epilogiem było wygnanie zakonników z klasztoru, co nastąpiło 16 grudnia 1541 r.[28] W obecności książęcego starosty, władz miejskich i pospolitego tłumu franciszkanie opuścili Głubczyce, śpiewając proroczo *Venientes autem venient cum exultatione*…, gdyż mieli powrócić w mury klasztoru w 1666 r., ale już jako franciszkanie reformaci[29].

ANEKS ŹRÓDŁOWY

Głubczyce, 26 września 1448 r.

Jan, książę opawsko-głubczycki, zezwala bratu Piotrowi, lektorowi Pisma Świętego oraz wikariuszowi klasztoru w Koźlu i jego współbraciom na budowę klasztoru przy Bramie Grobnickiej w Głubczycach. Nadaje im dom z ogrodem i źródłem oraz dwa domki i wyznacza rajców głubczyckich na ich opiekunów.

Oryginał: Národní archiv Praha, Františkáni Praha (1283-1524), sygn. 19.
Język: łaciński
Pergamin o wymiarach: 42,5 × 27 + 2,4 cm. Stan zachowania więcej niż dobry, nieliczne plamy.

24 *Bullarium Franciscanum. Nova series*, t. 2, nr 1487; Národní archiv Praha, „Františkáni Praha (1283–1524)", sygn. 43.

25 Národní archiv Praha, „Archiv českе františkánské province, listiny", sygn. 44; Wąs, „Śląskie klasztory franciszkanów obserwantów w XV wieku", przyp. 68; *eadem*, *Klasztory franciszkańskie w miastach śląskich i górnołużyckich*, 112–113, przyp. 70; *eadem*, „Franciszkanie-obserwanci na Śląsku w średniowieczu", 37–39.

26 Národní archiv Praha, „Františkáni Praha (1283–1524)", sygn. 126.

27 Troska, *Geschichte der Stadt Leobschütz*, 54–56, 59–66.

28 *Ibidem*, 59–62.

29 Vrbczansky, *Nucleus Minoriticus*, 297–298; Greiderer, *Germania Franciscana*, 830.

Pieczęcie: Na pergaminowych paskach przywieszone dwie pieczęcie: książęca i miejska. Stan zachowania bardzo dobry.
Uwagi: na odwrociu późniejsze noty i sygnatury: *littera collature loci Lupschiciensis*; *originale concessionis loci Glübschiczensis, fratribus de Obseuantia anno 1448 ferfia 5 ante festum S. Wenceslai*; *Num: 4.*
Podobizna dokumentu znajduje się na stronie: NA-RF_14480926_19_r01.jpg (3000×2190)

In nomine sancte et individue Trinitatis amen. Nos Johannes Dei gratia dux Oppauie et Hlupssicz universis et singulis christifidelibus presentibus et futuris ad quos presentia devenerint, salutem ac omnium bonorum augmentum. Ut ergo ea, que fiunt in tempore non simul evanescant cum tempore signanter et illa que spectant pro felici incrimento divini famulatus expedit ut eternitate litterarum munimine solide confirmantur. Hinc est quod nos prenotatus dux volens divinum cultum pariter et Dei magnificenciam de talentis a Deo nobis traditis ampliare, quam heu proch dolor per modernos Wiklefistas perfidos sacerdotum ingulatores, eclesiarum devastatores, exstructores monasteriorum fidei katholice prospicimus oculis corporeis hodie minui sanis corporibus, animis deliberatoris maturisque consiliis de consensu pariter et assensu nostrorum terrigenarum necnon civium in Hlupssicz opidi prenominati ob laudem et honorem misericordissimi Domini Salvatoris nostri ipsiusque illibate genitricis ac beati Egidii abbatis necnon sancti Francisci cofessoris seraphici ac Omnium Sanctorum, monasterium fratrum sacri Ordinis Minorum de Observantcia monasterii Cozlensis nominatorum erigimus, fundamus intra muros opidi nostri Hlupssicensis. Et quantum in nobis est fundatione inter vivos irrevocabili perpetue confirmamus pro nostra et successorum nostrorum salute et in remedium animarum antecessorum nostrorum et precipue pro felici incremento ac perhenni statu terrigenarum et civium Hlupssicensis opidi sepedicti nichilominus voluntarie concedimus legittime donamus et vigore presentium in perpetuum resignamus monasterio prenominato pro eclesia cimiterio, ambitu et aliarum officinarum edificandis, construendis ac amplificandis fratri Petro sacre pagine lectori vicario provincie pronunc monasterii extra muros in Cosla cum fratribus suis tam presentibus quam futuris, ac ipsorum legittimis successoribus aream et locum positum intra muros iam dicti opidi nostri Hlupssicz circa portam Grobnicensem. Insuper adiiacentes ipsis fratribus domum ad manendum cum orto et fonte et casulas duas prope eandem ibidem ecclesiaz[30] construendam, ceterum

30 Odczyt niepewny.

quam exitus frequens ac decursus necnon ocupatio temporalium in viris religiosis non partis? in servitio ac contemplatione divina generat impedimentum. Quare fratrum prehabitorum devotionem maiorem cupientes promovendam, discrimen ac periculi scandalum, ob quod communiter populo ingeniter et consequenter periculum animarum amoventes de nostrorum terrigenarum ac civium opidi prenominati consensu pariter et affectu horum tenore astringimus et submittimus, ipsius opidi consules, qui nunc sunt et qui pro tempore fuerint in amicos spirituales dicti loci ac fratrum prenominatorum, qui eos debebunt fovere et indigentias ipsorum suo proposse sublevare per unum vel duos procuratorem vel procuratores secundum eorum fratrum regulas et instituta. Cum et ipsi fratres teneantur et debeant horum incomparabiliter maiorem eorum spiritualium sarcinam portare pro ipsis ut presumtur deferunt pondera lacrimando.

Datum in Hlupssicz sigillo nostro et civitate nostre Hlupssicz subappensis. Anno Domini millesimo quadringentesimo quadragesimo octavo; feria Vta ante Venceslaÿ; presentibus nobilibus Thas de Bietov et Ssczietyny, Benessio de Litgerziow et de Odra, Cristoforo Baruth capitaneus in Hlupssicz, Johanne Larysch de Naczeslawicz, Budywoyo de Morawicze, Nicolao Prasie de Polomye, Vlrico dicto Trnawka de Kytlycz, Hincze de Lybenthal nec non discretis ac circumspectis viris civibus nostris Augustino Nigro et Lazaro proconsulibus, Johanne Bognar, Allexio Cerdone et senioribus Niclos Fyschmunth, Hanzal Guetlar, Nicolao sartore et ceteris quam pluribus fidedignis fidelibus nostris et dilectis testibus ad predicta specialiter vocatibus et rogatibus.

Z. N. Et ego Jodocus quondam Johannis Schonborn de Hlubschicz clericus Olomucensis dioecesis publicus imperiali auctoritate notarius, quia predictum [??] fundacioni inter vivos irrevocabili dicti cenobii in opido Hlubschicz ducis et domini prescripti eiusdem confirmationi ac legittimae locorum donationi ecclesia cimiterio et aliarum officinarum construendum, necnon consulum in procuratorum aut procuratores submissioni omnibus que aliis et singulis premissis dum sic, ut premittitur, fierent et agerentur unacum prenominatis testibus presens interfui eaque sic fieri vidi et audivi, promittens michi notario prescripto stipulationis sollemni omnia et singula prescripta firma, rata et grata per se et suos posteros in perpetuum velle fouere et tenere ideo que huic singrapho priuilegiato manu propria me subscripsi signo et nomine meis solitis et consuetis, consignando rogatus et requisitus in fidem et testimonium omnium premissorum.

Bibliografia

Źródła archiwalne

Národní archiv Praha, Františkáni Praha (1283–1524), sygn. 19, 22, 38, 43, 44, 126.

Źródła drukowane i edycje źródłowe

Bullarium Franciscanum. Nova series, t. 1, ed. Ulrich Hüntemann (Quaracchi: Frati Editori di Quaracchi, 1929).

Bullarium Franciscanum. Nova series, t. 2, ed. José M. Pou y Martí (Quaracchi: Frati Editori di Quaracchi, 1939).

Codex diplomaticus et epistolaris Regni Bohemiae, t. 4, cz.1, ed. Jindřich Šebánek, Sáša Dušková (Praha: Academia scientiarum Bohemoslovenica, 1962).

Codex diplomaticus et epistolaris Regni Bohemiae, t. 5, cz. 2, ed. Jindřich Šebánek, Sáša Dušková (Praha: Academia scientiarum Bohemoslovenica, 1981).

Codex diplomaticus et epistolaris Moraviae, t. 4, ed. Antoni Boczek (Olomucii: ex Typographia Aloysii Skarnitzl, 1845).

Greiderer Vigilius, *Germania Franciscana, seu chronicon geographo-historicum ordinis S. P. Francisci in Germania*, t. 1: *Germania Franciscana orientali--australis* (Oeniponte: Typis Joannis Thomae Nobilis de Trattnern C.R. Aulae Typographi et Bibliopolae, 1777).

Gonzaga Franciscus, *De Origine seraphicae religionis franciscanae ejusque progressibus, de regularis observanciae institutione, forma administrationis et legibus...* (Romae: Basa, Dominicus, 1578).

Kopetzky Franz, „Regesten zur Geschichte des Herzogtums Troppau 1061-1464", *Archiv für österreichische Geschichte* 45 (1871).

Memoriale Ordinis Fratrum Minorum a fr. Joanne de Komorowo compilatum, wyd. Ksawery Liske, Antoni Lorkiewicz, *Monumenta Poloniae Historica*, t. 5 (Lwów: Typis Instituti Nationalis Ossolinsciani, 1888), 1–418.

Vrbczansky Severin, *Nucleus Minoriticus seu vera et sincera relatio originis et progressus Provinciae Bohemiae...* (Vetero Pragae: typis Joannis Caroli Hraba, 1746).

Książki i monografie

Foltýn Dušan et al., *Encyklopedie moravských a slezských klášterů* (Praha: Libri, 2005).

Hlaváček Petr, *Češti františkáni na přelomu středověku a novověku* (Praha: Academia, 2005).

Karczewski Dariusz, *Franciszkanie w monarchii Piastów i Jagiellonów w średniowieczu. Powstanie – rozwój – organizacja wewnętrzna* (Kraków: Avalon, 2012).

Minsberg Ferdinand, *Geschichte der Stadt Leobschütz. Beitrag zur Kunde oberschlesischer Städte* (Neisse: Wangenfield'sche Buchdruckerei, 1828).

Prokop Krzysztof Rafał, *Biskupi pomocniczy w diecezjach polskich w dobie przedtrydenckiej (2. poł. XIII – 1. poł. XVI w.)* (Kraków: nakład własny, 2002).
Reimann Georg Josef, *Die Franziskanerkirche zu Leobschütz. Geschichte und Führung* (Breslau: Franke, 1939).
Teichmann Lucius, *Die Franziskaner-Observanten in Schlesien vor der Reformation* (Breslau: Antonius-Verlag u. Druckerei, 1934).
Troska Ferdinand, *Geschichte der Stadt Leobschütz* (Leobschütz: Wangenfield, 1892).
Wąs Gabriela, *Klasztory franciszkańskie w miastach śląskich i górnołużyckich XIII–XVI wieku* (Wrocław: Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, 2000).

Czasopisma

Dřímal Jaroslav, „Biskup Vilém z Kolína", *Časopis Matice Moravské* 55 (1931): 1–42.
Elbel Martin, „Kult sv. Jana Kapistrána v českých zemích", *Acta Universitatis Palackianae Olomucensis, Facultas Philosophica, Philosophica-Aesthetica* 16 (1998): 81–99.
Halmer Damian, „Kariera Henryka (Heinka) z Głubczyc. Przyczynek do badań nad otoczeniem księcia opawskoraciborskiego Mikołaja II Przemyślidy", *Średniowiecze Polskie i Powszechne* 4 (2012): 113–127.
Maler Katarzyna, „Zarys dziejów Kościoła katolickiego na ziemi głubczyckiej od średniowiecza do 1945 roku", *Wrocławski Przegląd Teologiczny* 23/1 (2015): 185–198.
Maler Katarzyna, „Zarys dziejów Głubczyc do roku 1742", *Studia Śląskie* 61 (2002): 127–136.
Nejedlý Zdeněk, „Česká misie Jana Kapistrána", *Časopis Českého Muzea* 5 (1900): 57–72, 200–242, 334–352, 447–464.
Starý Marek, „Ducatus, nebo Terra? (Na okraj 700. výročí vzniku Opavského vévodství)", *Právněhistorické studie* 49/1 (2019): 25–61.
Szymański Andrzej, „Księga praw miejskich Głubczyc (Codex Iuris Lubschicensis)", *Opolskie Studia Administracyjno-Prawne* 16/4 (2018): 51–62
Teichmann Lucius, „Leobschütz, Franziskanerkloster", *Jahrbuch der Schlesischen Friedrich-Wilhelms-Universität zu Breslau* 26 (1985): 21–34.
Teichmann Lucius, „Schlesiens Observantenklöster vor der Reformation", *Archiv für schlesische Kirchengeschichte* 3 (1938): 87–97.
Wójcik Marek L., „Mieszczanin czy rycerz? Przyczynek do biografii Heinka z Głubczyc", *Średniowiecze Polskie i Powszechne* 5 (2013): 187–200.

Rozdziały w monografiach

Čapský Martin, „Příchod františkánů-observantů do Opavy a jeho odraz v městském prostředí", w *Wkład Kościołów i zakonu franciszkanów w kulturę Katowic*, red. Antoni Barciak (Katowice: Societas Scientiis Favendis Silesiae Superioris – Instytut Górnośląski, 2003), 273–282.

Hlaváček Petr, „Errores quorumdam Bernhardinorum: Franciscans and the Bohemian Reformation", w *The Bohemian reformation and religious practice*, vol. 3: *Papers from the XIXth World Congress of the Czechoslovak Society of Arts and Sciences, Bratislava 1998*, ed. Zdeněk V. David, David R. Holeton (Prague: Academy of Sciences of the Czech Republic, Main Library, 2000), 119–126.

Kłoczowski Jerzy, „Bracia Mniejsi w Polsce średniowiecznej", w *Zakony franciszkańskie w Polsce*, red. Jerzy Kłoczowski, t. 1, cz. 1 (Kraków: Prowincjałat oo. Franciszkanów Konwentualnych Prowincji św. Antoniego i bł. Jakuba Strepy, 1983), 13–108.

Stelmach Roman, „Źródła archiwalne do historii franciszkanów-obserwantów na Śląsku w Archiwum Państwowym we Wrocławiu", w *Bernardyni na Śląsku w późnym średniowieczu*, red. Jakub Kostowski (Wrocław: Oficyna Wydawnicza Atut, 2005), 64–76.

Wąs Gabriela, „Śląskie klasztory franciszkanów obserwantów w XV wieku", w *Studia z dziejów Europy Zachodniej i Śląska*, red. Rościsław Żerelik (Wrocław: Instytut Historyczny Uniwersytetu Wrocławskiego, 1995), 68–104.

Wąs Gabriela, „Franciszkanie-obserwanci na Śląsku w średniowieczu. Zarys historii", w *Bernardyni na Śląsku w późnym średniowieczu*, red. Jakub Kostowski (Wrocław: Oficyna Wydawnicza Atut, 2005), 21–63.

Wójcik Marek L., „Beginki głubczyckie", w *Klasztor w mieście średniowiecznym i nowożytnym*, red. Marek Derwich, Anna PobógLenartowicz (Wrocław: Pracownia Badań nad Dziejami Zakonów i Kongregacji Kościelnych Larhcor; Opole: Silesia, 2000), 583–590.